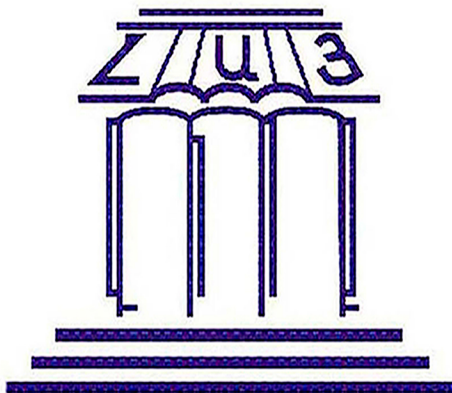

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ա Շ Ն Ա Ն Ա Յ Ա Ն Ի
ԿԱՄՊԱՆԻԱ

Ս. ՅԵՐԿԱՆՅԱՆ

Ա. Շ Ն Ա. Ն Ա. Յ Ա. Ն Ի
ԱԳՐՈՄԻՆԻՄՈՒՄԸ

63

Կ-68

ԵՏՅՐԱՏ • 1931 • ՅԵՐԵՎԱՆ

11 APR 2013

30 JUL 2010

ՊԵՏՏՐԱՍԻ ՏՊԱՐԱՆ
 ԳԼԱՎԼԻՏ 6737 (Բ)
 ՇՐԱՏԱՐԱԿ. № 1818
 ՊԱՏՎԵՐ 4785
 ՏԻՐԱԺ 5000

37937-Ա

ԱՇՆԱՆԱՑԱՆԻ ԱԳՐՈՄԻՆԻՄՈՒՄ

Պորհրդային Հայաստանի բնական պայմանները (հողային, կլիմայական, աշխարհագրական և այլն) միանգամայն նպաստավոր են տեխնիկական մշակույթների և անասնապահության զարգացման համար։ Գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցումը նույնպես հրաժարական պահանջ է դնում մեր առջև դաշտային և նախալեռնային շրջաններում զարգացնելու տեխնիկական մշակույթները, ինչպես որինակ՝ բամբակ, ծխախոտ, շաքարի ճակնդեղ, յուղատու և թեկատու բույսեր և այլն, վորոնք և հանդիսանալու յեն այդ շրջանների գյուղատնտեսության հիմնական ճյուղը, իսկ լեռնային շրջաններում գերակշռող պետք է լինի անասնապահությունը։

Սակայն, դեռևս հացաբույսերի մշակութային մեր մի շարք շրջաններում կամ հանդիսանում է գյուղատնտեսության հիմնական ճյուղը և կամ անասնապահության հետ միասին միևնույն մակարդակի վրա յե գտնվում։

Բամբակագործական շրջաններում, կարելի յե առնել, վոր հիմնականում հացաբույսերի մշակութային գուրս է վանված։ Հացաբույսերի մշակութային անասնապահական շրջաններում նույնպես հետզհետե պետք է կրճատվի, տեղի տա կերաբույսերի, խոտացանության և արմատապտուղների զարգացմանը։

Հացաբույսերի մշակութիւնը հետզհետեւ կը ճա-
տեւում և նրան դարձնելով գյուղատնտեսութեան յերկ-
րորդական ճյուղ, միաժամանակ պետք է աշխատել
քարձրացնելու հացաբույսերի բերքատուութիւնը, վոր
պիտին մեղ մոտ դեռևս ցածր աստիճանի վրա յետ-
նըվում:

Հացաբույսերի ցածր բերքատուութիւնը հետևանք
է այն հանգամանքի, վոր մեր կոլտոգները և չքավոր
աւ միջակ գյուղացիները դեռ իրենց տնտեսութիւնը
չեն տանում ռացիոնալ ձևերով և լիովին չեն գործա-
դրում ագրոնոմիական այն նվաղագույն միջոցները
(ագրոմիինիմումը), վորոնք անհրաժեշտ են հացաբույ-
սերի լավ բերքն ապահովելու համար:

Մեր կուսակցութիւնը և խորհրդային իշխանու-
թիւնը խոշոր ուշադրութիւն են դարձնում թե՛ կոլեկ-
տիվ և թե՛ աշխատավորական գյուղական տնտեսու-
թիւններում ագրոմիինիմումի ձեռնարկումները մաս-
նաշխանացնելու և կիրառելու, վորով և առաջին 5-ամ-
յակին գյուղատնտեսական կուլտուրաների և մասնավո-
րապէս հացաբույսերի բերքատուութիւնը 30-35 տոկո-
սով բարձրացնելու ուղղութիւնով: Ագրոմիինիմումի մի-
ջոցով մենք հնարավորութիւն ունենք ավելի կազմա-
կերպված ու ծրագրային կարգով վերակառուցելու
գյուղատնտեսութիւնը և ագրոնոմիական տեխնիկական
գիտելիքները լայն մասսաների սեփականութիւն
դարձնելու:

Դժբախտաբար դեռևս ագրոմիինիմումի վրա հարկ
յեղած ուշադրութիւնը չի դարձվում: Ագրոմիինիմումի
մշակման ձեռնարկում պարտադիր դարձնելու խնդիրը
կոլտնտեսութիւններում և գյուղի չքավոր աւ միջակ

տնտեսութիւնների ընդհանուր ժողովում կամ յերբեք
քննութեան չեն առնվել, կամ յեթե վորեւէ պարտադիր
վորոշում ունեցել են, այնուհետեւ չեն հետևել այդ վո-
րոշման լրիվ կատարմանը:

Մի շարք պարզ ագրոնոմիական ձեռնարկումներ,
ինչպիսիք են՝ սերմերի զտումը, ախտահանելը, արտե-
րը քարերից մաքրելը, միջնակների վերացնելը, շաք-
քացանքալ, աշնանացանի համար վաղ ցել կատարելը և
այլն, կոլեկտիվ տնտեսութիւնների և գյուղարտադ-
րական միավորների համար պետք է հանդիսանան՝ վոր-
պէս պարտադիր միջոցառումներ և դրանց մասին բոլոր
կոլտնտեսութիւնները և գյուղի չքավոր աւ միջակ
տնտեսութիւնների ընդհանուր ժողովները պետք է ու-
նենան իրենց վորոշումները:

Այս գրեթէ կի նպատակն է տալ ընթերցողին աշ-
նանացան հացաբույսերի մշակութեան այն անհրաժեշտ
ագրոմիինիմումը, վորի կիրառումով ապահոված կլինենք
աշնանացանից ավելի բարձր բերք ստանալու հնարավո-
րութիւնը:

ՀՈՂԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Միանգամայն անվիճելի յե, վոր ամեն տեսակի մշա-
կութի հետևապէս և աշնանացանի հողը անպայման
պետք է վարվի գութանով, վորովհետեւ գութանով
վարած հողը ավելի շատ բերք է տալիս չթով (արորով)
վարածից:

Ինչո՞ւմն է կայանում գութանավարի առավելու-
թիւնը չթով վարվածի հանդեպ: Այդ առավելութիւնը
կայանում է նրանում, վոր գութանով հողն ավելի լավ

և մշակվում : Իսկ ինչո՞ւմն է կայանում հողի լավ մշակությունը՝ նրանում, վոր գութանը ավելի խորն է վարում և բացի դրանից, հողի ստորին շերտը չուռ և տալիս և հանում յերես, իսկ վերին շերտը տակովն է անում : Այս հանգամանքը կարևոր է այն տեսակետից, վոր՝

ա) մի կողմից հողի ստորին շերտն ընկնելով հողի յերեսը՝ յենթարկվում է արելի, անձրեվի, քամու և ուրի աղբեցությանը, նրա մասնիկներն ավելի արագությամբ են հողմնահարվում, վորի հետևանքով հողի մեջ սննդարար նյութերն ավելանում են իսկ մյուս կողմից՝ հողի վերին շերտը մոլախոտերի և զանազան բուսական մնացորդների հետ միասին ընկնելով տակը, փառում ու նեխվում են և այդպիսով դարձյալ հարստացնում են հողը սննդարար նյութերով :

բ) հողի մեջ պահպանվում է յեղած խոնավությունը և պակասում ջրի գոլորշիացումը : և

գ) հողը փխրանում ու փափկանում է, վորը անհրաժեշտ է բույսերի արժատների լավ դարգացման համար :

Յե՞րբ և ի՞նչպես պետք է կատարել հողի մշակությունը աշնանացան հացահատիկների համար : Աշնանացանի համար ամենից լավը պետք է համարել անցելը : Սև ցել կոչվում է այն վարը, վորը կատարվում է նախորդ աշնանից և մինչեւ հետեւյալ տարվա աշնանացանը հողը թողնվում է վարված—սեւ դրությամբ : Աշնանը վարած հողը՝ զարնանը, հենց վոր մի քիչ չորանում է, պետք է յերկաթյա փոցխով փոցխել, վորպեսզի հողի յերեսի շերտը փափկանա և ջրի գոլորշիացում չլինի : Այնուհետեւ ամառվա ընթացքում մի քանի անգամ, հենց վոր վարված հողի վրա մոլախոտեր յերես-

վան, պետք է կրկին փոցխել, վորի նպատակն է վաղնչացնել մոլախոտերը և հողի վերին շերտը փխրացնել խոնավություն պահպանելու համար :

Փորձերը ցույց են տվել, վոր սև ցելի վրա կատարած աշնանացան ցորենի բերքը մոտ մեկ և կես անգամ ավելի յէ լինում սովորական բերքից :

Իսկ յեթե վորեւ հանգամանքից ստիպված հնարավոր չի լինում սև ցելը պատրաստել աշնանից, այդ դեպքում աշնանացանի համար վարը պետք է կատարել զարնանը, —վորքան կարելի յէ վաղ—և ասի անմիջապես փոցխել, իսկ այնուհետեւ ամառվա ընթացքում բուսած մոլախոտերը վաղնչացնելու և հողը փութե դրությամբ պահպանելու նպատակով՝ դարձյալ մի քանի անգամ փոցխել :

Հողի այս ձևի մշակությունը կոչվում է վաղ ցել, վորը գրեթե նույն արդյունքն է տալիս բերքի տեսակետից, ինչպիսին ստացվում է սև ցելի դեպքում :

Վորպես աշնանացանի բերքատվությունն ապահովող աղբոմիկիմում, վաղ ցելը պետք է համարել կարեւորագույն միջոցներից մեկը : Վաղ ցելը անհրաժեշտ է մանավանդ տեսակավոր ցանքերի համար, ինչպես որինակ՝ «ուկրաինկայի» և «կոպերատորկայի» : Յեղած վաղ ցելերը առաջին հերթին ոնպայման պետք է հատկացնել այդ ցանքերին, վորովհետեւ «ուկրաինկան» և «կոպերատորկան» հողի լավ մշակության տեսակետից ավելի խստապահանջ են : Փորձերն ապացուցել են, վոր վաղ ցելերի վրա կատարված «ուկրաինկայի» և «կոպերատորկայի» ցանքերը տվել են գրեթե կրկնակի բերք, քան այն ցանքերը, վորոնք կատարվել են ցանքից անմիջապես առաջ վարված հողերում :

Ընդհանրապես պետք է լավ իմանալ, վոր աշնանա-
ցան հացաբույսերի մշակության համար վորքան հողը
չառ է վարված, այնքան լավ: Այս հանդամանքը աչքի
առաջ ունենալով, ծայրահեղ դեպքում միայն, յեթե
աշնանացանի համար պատրաստի վաղ ցելեր չլին, ա-
պա հենց վոր դարնանացանի բերքը հավաքվում է, ա-
պա տարածութունը անմիջապես պետք է վարել
— խողանալար կատարել — ու թողնել աշնանացանի հա-
մար:

Յեթե մինչեւ աշնան ցանքն սկսելը վաղ կատարած
ցելը բավական պնդանում է, ապա պետք է կրկնալար
կատարել: Կրկնալարի համար պետք է գործադրել յեր-
կու կամ յերեք խոփանի դութաններ: Կրկնալարը ավելի
յերեք պետք է անել:

ՍԵՐՄԻ ԶՏՈՒՄԸ

«Ի՞նչ կցանես, այն ել կհնձես», ասում է հին ա-
ռածը: Այս ասված է նրա համար, վոր ինչպիսի սերմ
վոր ցանենք, դրա համապատասխան ել բերք կստա-
նանք. լավ վորակի սերմից անշուշտ ավելի բարձր բերք
կստացվի, իսկ վատ սերմից լավ բերք չպետք է սպասել:
Դրա համար ել պետք է սերմացվի ընտրության վրա
չառ լուրջ ուշադրութուն դարձնել և ցանելու համար
պատրաստել այնպիսի սերմացու, վորը բարձր բերք
սպասովի: Այդ կարեւոր խնդրի վրա վոչ մի ջանք
չպետք է խնայել:

Ինչպիսի սերմացու պետք է համարել լավը և
ցանքի համար պիտանի: Սերմացուն պետք է լինի ա-
ռողջ, խոշոր և ծանր, բացի դրանից, նա իր մեջ չպետք
է պարունակի դանդաղ մոլախոտերի սերմեր, ջարդված

հատիկներ և կողմնակի աղբ (հող, քար և այլն):

Ցանելու համար պիտանի և ընտիր սերմացու ստա-
նալու համար ձեռքի տակ յեղած սերմացուն պետք է
զտել սերմազտիչ մեքենայով: Նախքան սերմազտիչ
մեքենայով զտելը, սերմացուն պետք է քամհարով մաք-
րել հողից, մոլախոտերի սերմերից, հարդից և ջարդ-
ված սերմերից, վորից հետո միայն սերմացուն զտվում
է սերմազտիչով:

Սերմազտիչի աշխատանքը կայանում է նրանում,
վոր նա հատիկները բաժանում է խոշոր ու մանր տե-
սակների և բացի այդ, առանձնացնում է սերմացվի մեջ
յեղած գլուխ հատիկները:

Ցանելու համար վորպես լավագույն սերմացու ոգ-
տագործվում է սերմազտիչ մեքենայի միջոցով ստաց-
ված խոշոր ու ծանր հատիկը:

Նկատի ունենալով սերմազտման կարեւոր նշանա-
կութունը՝ բերքատվության բարձրացման տեսակետից
և այն հանդամանքը, վոր մեզ մոտ միանգամայն հնա-
րավոր է հացաբույսերի ամբողջ սերմացուն զտել, Հա-
յաստանի Ժողովոմխորհն ունի վորոշում այն մասին,
վոր սերմերի զտումը բոլորի համար պետք է համարել
պարտադիր: Ներկայումս Խորհրդային Հայաստանում
կա այնքան սերմազտիչ մեքենա, վոր միանգամայն ա-
պահովում է սերմերի լրիվ զտումը: Հարկավոր է միայն
սերմազտման աշխատանքները տանել կազմակերպված
ձևով և ժամանակին: Այդ տեսակետից ամենից նպա-
տակահարմարը պետք է համարել սերմազտումը կատա-
րելու հացահատիկների հենց կալսելու ժամանակ դաշ-
տում և նախորդ պատրաստելու պահանջվող սերմա-
ցուն: Յեթե սերմազտումը կատարվում է ամառվանից
և յեղած սերմազտիչ մեքենաներն անդադար ոգտագործ-

վում են, ապա կարելի չէ միանգամայն վստահ լինել, վոր վոչ միայն լրիվ կզուլի աշնանացանի սերմացուն, այլ և հնարավոր կլինի մինչև աշուն գտել ու պատրաստել նաև յեկող դարնանացանի ամբողջ սերմացուն:

ՍԵՐՄԻ ԱՆՏԱՀԱՆՈՒՄԸ

Ֆորենի, դարու և այլ հացահատիկների սերմերը հաճախ վարակվում են մրիկ կոչված սնկային հիվանդությամբ, վորի հետևանքով բերքատվությունը պատիկ ընկնում է: Մրիկով վարակված հատիկն սկսում է սևանալ, հատիկները լցվում են սև փուշով: Մրիկ հիվանդությունը մեծ չափով տարածված է լինում լեռնային, խոնավ վայրերում, բայց հաճախ լինում է նաև մնացած վայրերում, մասնավորապես անձրևային, խոնավ տարիներում:

Մրիկ հիվանդությունից ազատվելու համար ցանելուց առաջ սերմացուն պետք է ախտահանել, այսինքն՝ մրիկ պատճառող վարակը—մրիկի սպղմերը, վորոնք գտնվում են սերմացու հատիկների վրա—մեռցրնել:

Ախտահանման ամենադրժաժական և մատչելի միջոցը համարվում է սերմացուն ֆորմալինով կամ պղնձի արջասպով լվանալը:

Ֆորմալինով ախտահանելիս պետք է վերցնել 300 մաս ջուր և մեկ մաս ֆորմալին, խառնել միմյանց հետ և լցնել կիսատակառի մեջ: Այնուհետև սերմացուն սփռել բրեզենտի կամ կարպետի վրա և վրան սրսկել պատրաստած ֆորմալինի հեղուկն ու թրակով խառնել այնքան, վոր ամբողջ սերմը թրջվի: Սերմացուն թրջելուց հետո հավաքել, կույտ կաղմել և վրայից ծածկել բրեզենտով, կարպետով կամ տոպրակներով: Սեր-

մացուն ծածկված դրուժյամբ պետք է թողնել ուղիղ յերկու ժամ, ապա ծածկոցը բանալ ու սերմացուն դարձյալ փռել, վորպեսզի չորանա:

10 ցենտներ սերմացու ախտահանելու համար բավական է կես կիլո ֆորմալին:

Պղնձարջասպով ախտահանելիս կիսատակառի մեջ լցնում են 3 և կես դուլ ջուր ու մեջը լուծում են 400 գրամ պղնձարջասպ (վորը նախորդ մանրացած պետք է լինի) և լավ խառնում: Այնուհետև սերմացուն լցնել տոպրակի մեջ խորասուզել պղնձարջասպի լուծվածքի մեջ: Տոպրակով սերմացուն այդ լուծվածքի մեջ պետք է թողնել 5 րոպեյի չափ, վորպեսզի բոլոր հատիկները լավ թրջվեն, հետո հանել ու փռել չորանալու: 10 ցենտներ սերմացվի ախտահանման համար կպահանջվի 2 կիլո պղնձարջասպ:

Սերմերի ախտահանման նկարագրված 2 ձևն էլ կոչվում է թաց ախտահանում: Բացի այդ գոյություն ունի նաև չոր ախտահանում, վորը բավականին հաջող կերպով գործադրվում է վերջերս: Չոր ախտահանման համար ոգտադործվում են անջուր պղնձարջասպ, ածխաթթվուտային պղինձ, կամ փաթիղյան կանաչ: Այդ ձևով ախտահանելիս՝ հատուկ ախտահանիչ մեքենայի մեջ պետք է լցնել հիշված ղեղորայքից մեկն ու մեկի փոխին սերմացվի հետ միասին և լավ խառնել:

Չոր ախտահանման առավելությունը կայանում է նրանում, վոր համեմատաբար աշխատանքն ավելի առաջ է կատարվում և բացի այդ, ախտահանված սերմացուն ավելի յերկար ժամանակ կարելի չէ թողնել մինչև ցանելը, մինչդեռ թաց ձևով ախտահանելիս, իսկույն պետք է ցանել:

ՅԱՆՔԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Աշխատանքային հացահատիկների բերքատվության համար մեծ նշանակություն ունի այն հանգամանքը, թե յե՞րբ և կատարվում ցանքը: Ընդհանրապես, վոբպես կոնոն, պետք է ընդունել, վոր ինչքան շուտ է ցանված լինում աշխատանքային հացահատիկը, այնքան լավ է գլխանում ձմրան ցրտերին: Ցանքի վաղ կատարելը մանավանդ խիստ կարևոր է լեռնային շրջանների աշխատանքային տեսակավոր ցանքերի համար, ինչպես որ իննակ «ուկրաինկան» և «կոռպերատորկան»:

Լեռնային շրջաններում աշխատանքային ամենալավ ժամանակը պետք է համարել սեպտեմբերի սկիզբը և պետք է աշխատել մինչև սեպտեմբերի վերջը ավարտել ցանքը:

Նախալեռնային շրջաններում ցանքը պետք է ավարտել մինչև հոկտեմբերի վերջը, իսկ դաշտավայրերում մինչև նոյեմբերի 10-ը:

ՇԱՐՔԱՅԱՆՔ

Ցանքի ամենալավ յեղանակը պետք է համարել շարքացանքը, վորը կատարվում է շարքացան մեքենայով: Շարքացան մեքենայով կատարած ցանքը չաղացանի հանդեպ ունի մի շարք առավելություններ: Վորո՞նք են այդ առավելությունները —

ա) Շարքացան մեքենայով ցանելիս լինում է սերմի խնայողություն 20-ից 25 տոկոսի չափով:

բ) Սերմերը հողի մեջ թափվում են միմյանցից հավասար հեռավորության և միևնույն խորություն վրա, մինչդեռ չաղացանի դեպքում սերմը մի տեղ շատ և թափվում, մյուս տեղը քիչ:

դ) Սերմերն ընկնում են հողի խոնավ շերտի մեջ

Համաչափ ու միաժամանակ բոլորը ծլում են և միաժամանակ էլ հասնում:

դ) Ծնորհիվ թվածս առավելությունների, շարքացան մեքենայով ցանված հացաբույսերի բերքը սովորաբար ավելի բարձր է քան չաղացանին:

Շարքացան մեքենան բանեցնելուց առաջ անհրաժեշտ է ստուգել այն և հարմարեցնել ցանքի պահանջին, այն է՝ վոբքան պետք է ցանվի մի հիկտար տարածության վրա և ի՞նչ խորությամբ: Առանց շարքացան մեքենայի կանոնավոր հարմարեցման, խորհուրդ է տրվում ներանով ցանք կատարել:

Ցանքը մեքենայով կատարելուց առաջ վարած հողը յերկաթյա փոցիով պետք է լավ տափանել, կոշտերը մանրել ու հավասարեցնել, վորպեսզի մեքենայի խոփիկները հավասար խորություն լինեն և սերմը միևնույն խորության մեջ ցանվի:

Վորպես քաղոք ուժ շարքացան մեքենայի համար պետք է դերադասել ձին, քանի վոր ձիով ցանքը թե աքաղ կկատարվի և թե շարքացան մեքենան կաշխատի համաչափ և կանոնավոր: Մեկ գույգ ձին 10-11 շարքացան մեքենայով որակյան կցանի մոտ 4-5 հեկտար տարածություն:

Հայաստանի մի շարք շրջաններում շարքացան մեքենաները բանեցնելու համար հարկավոր քանակությամբ ձի դժվար է լինում ձարել, այդ դեպքում միակ քաղոք ուժը հանդիսանում է յեղը, վոր և պետք է ոգտադործվի շարքացան մեքենաների համար, չնայած վոր յեղան արտադրողականությունը 30-40 տոկոսով ցածր է ձիու հետ համեմատած:

Հայաստանում այժմ կան բավականաչափ շարքացան մեքենաներ, վորոնք դժբախտաբար մինչև որո՞հա

նոյնավոր և լրիվ չեն ոգտագործվում: Յեղած մեքենաների կանոնավոր և լրիվ ոգտագործմամբ միանգամայն հնարավոր կլինի շարքացան մեքենայի համար պիտանի աշնանացանքի ամբողջ տարածությունը կատարել շարքացան:

Կոլեկտիվ տնտեսություններն անսլաքաբար պետք է կատարեն շարքացան մեքենայով:

ՏԵՍԱԿԱՎՈՐ ՍԵՐՄԵՐԻ ՅԱՆՔԸ

Հացահատիկային բույսերի բերքատվությունը բարձրացնելու տեսակետից խոշոր նշանակութիւն ունի տեղական անվորակ սերմացվի փոխարեն ավելի բերքատու տեսակավոր սերմերի ցանքը:

Նորհրդային Հայաստանի մի շարք լեռնային շրջաններում, ուր առաջներում աշնանացանք գրեթե չէր կատարվում, վերջին 3-4 տարվա ընթացքում մեծ հաջողութեամբ սկսվում են մշակվել «ուկրաինկա» և մասամբ «կոոպերատորկա» կոչվող աշնան ցորենի տեսակները: Այդ յերկու տեսակն էլ իրենց բերքատվութեամբ արդեն բավականաչափ աչքի յեն ընկել: Սրանցից «կոոպերատորկան» ավելի լավ է դիմանում չորութեան, դրա համար էլ անջրգի հողերում պետք է հպճնարարել «կոոպերատորկա» տեսակը:

«Ուկրաինկան» սովորաբար պետք է ցանել ջրովի հողերում: Յանկալի յե «ուկրաինկային» հատկացնել այն հողերը, վորտեղ նախ քան այդ ցանված է յեղել վեկա, դարու կամ վարսակի հետ խառն: Կարելի յե ցանել նաև շարքահերկ բույսերից հետո, ինչպես որինակ վաղահաս կարտոֆիլից, յեգիսրտացորենից, սիլոսից հետո: Ան-

սլաքման պետք է խուսափել հացահատիկների ցանքից հետո աշնան ցորեն ցանել, վորովհետև հողը բավականին ուժասուղառ է լինում հացաբույսերից, իսկ աշնան ցորենը և հատկապես «ուկրաինկան» սիրում են ավելի պարարտ հող:

Դերի հողերում աշնան ցանքը (գլխավորապես «կոոպերատորկան») պետք է կատարել միայն լավ հերկած վաղ ցեղերում, վորի մասին վերը խոսեցինք: Ծայրահեղ դեպքում միայն, յեթե վաղ ցեղեր չեն կատարված, ցանել ուշ հերկից հետո:

Ցանքը պետք է կատարել անսլաքաբար շարքացան մեքենաներով, հեկտարին 1,2—1,3 ցենտներից վոչ ավել:

Ամեն կերպ պետք է աշխատել ցանքը շուտ կատարել, վորովհետև դրանից միայն կարելի յե շահել: Զրովի հողերում «ուկրաինկայի» ցանքը պետք է սկսել սեպտեմբերի սկզբին. ամենաուշը ցանքը պետք է վերջացնել մինչև սեպտեմբերի 25-ը:

Անջրգի հողերում յեթե այդ ժամանակամիջոցում անձրևներ չդան, ցանքը պետք է հետաձգել, բայց վոչ ուշ, քան հոկտեմբերի 5-8-ը, վորից հետո պետք է համարել ցանքն անհուսալի, վորովհետև այդ ժամանակ սկսվում են աշնան ցրտերը, վորոնք վատ են ազդում աշնանացանի ծիլերի վրա:

Մինչև այժմ կատարած փորձերն ապացուցել են, վոր «ուկրաինկայից» կարելի յե մեծ բերք ստանալ, հեկտարից մինչև 20-25 ցենտներ, յեթե նա ցանվում է լավ մշակված հողում և լրիվ կերտվում են աղբոնով միական բոլոր պահանջները:

Տեսակավոր ցանքերը պետք է կատարել համատարած հողամասերի վրա, վորպեսպի նրանք չխառնվեն տե-

զաւան ցանքերի հետ: Այդ արվում ե նրա համար, լոր պետզի տեսակավոր սերմերը չայլասերվեն և պահպանեն իրենց տեսակավոր մաքրութիւնը:

Վորպեսզի տեսակավոր սերմերն իրենց տեսակավոր մաքրութիւնը չկորցնեն, պետք ե նպատակահարմար համարել տեսակավոր սերմերի բազմացնելու գործը հանձնարարել վորոշ կոլեկտիվ անտեսութիւնների (սերմարուծական կոլտնտեսութիւնների): Այդ կոլտնտեսութիւններից ստացված տեսակավոր սերմացուն այնուհետեւ կարելի յե տարածել ալլալ շրջանում:

ԱՇՆԱՆԱՎԱՐ

Գարնանացան մշակութիւնների և դլխավորապես տեխնիկական մշակութիւնների բերքատուլութիւն բարձրացման ամենակարեւոր միջոցներից մեկն ե աշնանավարը: Աշնանացանի հետ զուգընթացաբար պետք ե տանել նաեւ աշնանավարի աշխատանքը:

Աշնանավարը պետք ե կատարել վորքան կարելի յե վաղ և խորը: Վարած հողը չպետք ե փոցխել, ալլ հենց վարած դրութեամբ, կոշտերով պետք ե թողնել մինչև դարուն: Ձմրան սառնամանիքի և ձյան աղդեցութեան տակ հողերի կոշտերը փխրանում են և բացի ալլ, կոշտերի արանքում ամբարվում ե մեծ քանակութեամբ խոնավութիւն: Բացի ալլ, աշնան հերկից վորոշընչանում են բոլոր մոլախոտերը և բույսերի մնացորդները, վորոնք ընկնելով հողի տակ՝ փոտում են ու հողը աննդարար նյութերով հարստացնում—պարարտացնում:

Աշնան վարած հողը դարնանն այնքան փափկացած ու փուխր դրութեան ե լինում, վոր նրա հետագա մշակութիւնն առանձին դժվարութիւն չի ներկայացնում: Վաղ դարնան, հենց վոր հողը այնքան չորու-

ցած ե լինում, վոր ցեխի նման չի կալում, պետք ե յերկաթե փոցխով փոցխել և կոշտերը փափկացնել:

Վորպես ագրոմինիում աշնանավարն անպայման պետք ե պարտադիր լինի մանավանդ դարնան տեխնիկական կուլտուրաների՝ բամբակի, ծխախոտի, շաքարի ճակնդեղի համար և ալլ: Աշնանավարը հստակապես մեծ նշանակութիւն ունի չորային վայրերի համար, վորովհետեւ շնորհիվ աշնան կատարած հերկի՝ մեծ քանակութեամբ խոնավութիւն ե ամբարվում հողի մեջ:

Պատվւմ 6737 (բ) Հրամ. 1818. 9 1785. 5000.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0276871

14711

1931 г. 1/2 д.

С. ЕРКАНЯН

АГРОМИНИМУМ
ОСЕННЕГО СЕВА

ГОСИЗДАТ 1931 ЭРИВАНЬ